

Research in Curriculum Planning

Vol 13, No 24(continus 51)

Winter 2017, Pages 118-129

پژوهش در برنامه‌ریزی درسی

سال سیزدهم، دوره دوم، شماره ۲۴ (پیاپی ۵۱)

زمستان ۱۳۹۵، صفحات ۱۲۹-۱۱۸

The effect of creative drama and storytelling curriculum on creativity and academic performance in 5th grade girl students in essay and art lessons**تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی در دروس انشاء و هنر****Sayed Kazem Alavi langrodi, Afsaneh Rajaei**¹Assistant Professor of Education & Psychology, Department Education & Psychology, University of Yazd²MA student of curriculum, Department of Education, Islamic Azad University of Ardakan**سید کاظم علوی لنگرودی، افسانه رجایی**

استادیار گروه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه یزد

آ دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، واحد اردکان، دانشگاه آزاد اسلامی

Abstract

The aim of recent study is to investigate the effectiveness of creative drama and storytelling curriculum on creativity and academic performance of the 5th grade girl students in essay and art lessons. The research method is quasi-experiment and its type is pretest - posttest with a control group. The statistical population is 1930 include all girl students of the 5th grade in Najafabad city in Academic year of 2011-2012. By using single-stage random cluster sampling one school had been chosen between whole primary schools of Najafabad city and all its 5th grade students included 70 students (35 in experimental group and 35 in control group) had been selected to participate in the research. In addition to their curriculum, the experimental group was thought the creative drama and storytelling but the control group was not. The Creativity of students was measured with a video form of Torrance Test of Creativity (form B, 1974) and their educational performances evaluated by using the marks of previous semester and after performing the experiment in two groups. The data was considered by using SPSS software version 18 and inferential and descriptive statistics (Covariance analysis) were estimate. The results showed that the performing storytelling curriculum and creative performance have been a positive and meaningful effect on the academic performance and the subscales like fluidity, expansion, innovation, flexibility and creativity of students ($p < 0/05$) have a positive and meaningful effect. Hence, it can be concluded that the curriculum of the creative drama and storytelling has a significant effect on increasing creativity and academic performance of the students.

Keywords: curriculum, creativity, academic performance, storytelling, Creative drama

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی در دو درس انشاء و هنر است. روش پژوهش نیمه تجربی از نوع پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل بود. جامعه آماری مورد مطالعه شامل کلیه دانش‌آموزان دختر پایه پنجم مقطع ابتدایی شهر نجف‌آباد در سال تحصیلی ۹۱-۹۰ به تعداد ۱۹۳۰ نفر بود. با استفاده از شیوه تصادفی - خوشه‌ای تک مرحله‌ای از بین کلیه مدارس ابتدایی شهرستان نجف‌آباد یک مدرسه انتخاب و تمامی دانش‌آموزان پایه پنجم مشتمل بر ۷۰ نفر (۳۵ نفر گروه آزمایش، ۳۵ نفر گروه کنترل) برای شرکت در پژوهش انتخاب شدند. به دانش‌آموزان گروه آزمایش در کنار برنامه دروس دیگر، برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق ارائه شد و به دانش‌آموزان گروه کنترل هیچ‌گونه برنامه آموزشی اضافی ارائه نشد. خلاقیت دانش‌آموزان با استفاده از آزمون تصویری خلاقیت تورنس (فرم B، ۱۹۷۴) و عملکرد تحصیلی آنها با استفاده از نمرات نیمسال قبل و بعد از اجرای آزمایش در هر دو گروه مورد ارزیابی قرار گرفت. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ و روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی (تحلیل کوواریانس) مورد بررسی قرار گرفت. نتایج به دست آمده نشان داد که اجرای برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر عملکرد تحصیلی و زیر مقیاس‌های سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف‌پذیری خلاقیت دانش‌آموزان تأثیر مثبت و معناداری داشته است ($p < 0/05$). از این‌رو می‌توان نتیجه گرفت برنامه درسی نمایش خلاق و قصه‌گویی بر رشد خلاقیت و افزایش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد.

واژگان کلیدی: برنامه درسی، خلاقیت، عملکرد تحصیلی، قصه‌گویی، نمایش خلاق

مقدمه

گیرند، به‌خوبی می‌توان به اهداف نظام تعلیم و تربیت دست یافت. یکی از این عوامل، برنامه‌های درسی است. برنامه‌های درسی به‌عنوان قلب نظام تعلیم و تربیت و ابزاری در جهت تحقق اهداف آموزش و پرورش عمل می‌کنند. «برنامه درسی شامل فرصت‌های یادگیری و تجاربی که به نظارت نظام آموزشی و به‌منظور ایجاد تغییر مطلوب در دانش‌ها مهارت‌های و نگرش‌های فراگیران طراحی و اجرا می‌شود (Ahmadi, 2007) به نقل از (Hajjzade & Karami, 2014) برنامه درسی بر مجموعه‌ای از تصمیم‌های از پیش‌گرفته شده و مسیر شناخته شده‌ای که یادگیرندگان بر اساس تشخیص برنامه ریزان باید طی کنند، تکیه دارد. این مجموعه از تصمیم‌ها، در سند برنامه درسی یا چهارچوب و راهنمای برنامه درسی منعکس می‌شود که برای یک درس خاص، یک پایه تحصیلی یا یک دوره تحصیلی در نظر گرفته شده است. (Mehr Mohammadi, 2010) هارت (Haart, 2007) در بررسی خود به این نتیجه رسیده است که دانش‌آموزان برای افزایش کیفیت یادگیری باید نوع تمرینات آموزشی خود را تغییر دهند.

قصه‌گویی یکی از بهترین روش‌ها برای ورود به دنیای کودکان است که به آنها می‌آموزد چگونه با مشکلات، خلاقانه برخورد و آن را حل کنند. قصه نوعی روایت خواندنی یا شنیدنی است که در آن چگونگی روند تعامل و کنش‌مندی یک شخصیت با موضوعی بر اساس هدف، تحلیل، دیدگاه و نتیجه‌ی موردنظر نویسنده یا قصه‌گو بیان می‌شود. (Hemati, 2010) آروثنات (Arbuthnot, 2003) معتقد است قصه‌ها سازمان دهنده و تقویت‌کننده افکار، احساسات، اعتقادات و رفتارهای مردم است) به نقل از Chambers, 2009 ترجمه (Ghezal Ayagh & Khanlou). قصه‌گویی سطح علاقه و در نتیجه میزان مشارکت یادگیرندگان در فعالیت گروهی را افزایش می‌دهد و محیط یادگیری و پرورش فکری کودکان را از حالت خشک و آمرانه و معلم محوری جدا کرده و مولد تفکر خلاق می‌شود. (MC Adam, 2012) تحقیقات نشان داده‌اند که با کمک گرفتن از روش قصه‌گویی می‌توان تغییرات شگرفی در زمینه‌ی یادگیری، سوادآموزی و خلاقیت کودکان ایجاد کرد (Raymond, 2010; MirSadeghi, 2006; Rahmati, 1999; Radbakhsh, 2013; Zarei Zavaraki, 2012; Manteghi,

امروزه پرورش و تولید فکر، اندیشه و ایده والاترین هدفی است که در سرلوحه هر نظام فکری تعلیم و تربیت هر قوم و ملتی قرار دارد. آرزو و هدف ملت‌ها داشتن انسان‌های متفکر و خلاق با اندیشه‌های والاست تا از طریق آن بهترین شرایط زندگی فردی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی را برای هم‌نوعان خویش فراهم آورند. آموزش و پرورش یکی از مهم‌ترین و بهترین نهاد تأثیرگذار بر افزایش میزان خلاقیت در افراد جامعه است. از این‌رو یکی از اهداف اصلی و دغدغه اساسی نظام تعلیم و تربیت پرورش خلاقیت و آموزش‌های خلاق به یادگیرندگان است و گام نخست در انجام این مهم شناسایی مبانی خلاقیت و استفاده کاربردی آنهاست.

آزوبل (Azoubel, 1999) در این زمینه می‌گوید «خلاقیت یکی از مبهم‌ترین و مغشوش‌ترین اصطلاحات در روانشناسی و تعلیم و تربیت امروز است این ابهام به دلیل انتزاعی بودن این مفهوم است و به معنی پیچیدگی جریان خلاقیت نیست چرا که خلاقیت را می‌توان به راحتی در زندگی روزانه حس کرد و آن را لمس نمود» به نقل از (Darzi Ramandi, Assareh & Jaraareh, 2014). عبارت است از به‌کارگیری کامل توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یک فکر یا راه‌حل یا مفهوم نو نسبت به خود شخص خلاق. (Hasan pour & Najafi Hassan Abadi, 2012)

از سوی دیگر شکوفایی استعدادها دانش‌آموزان که از طریق سنجش عملکرد تحصیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد، یکی دیگر از اهداف آموزش و پرورش به حساب می‌آید. عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان یکی از متغیرهایی است که از دیرباز مورد توجه بوده و تحقیقات بسیاری را به خود اختصاص داده است. متخصصان تعلیم و تربیت همواره کوشیده‌اند شرایطی را فراهم آورند تا محصلان، بیشترین کارایی تحصیلی را از خود نشان دهند. عملکرد تحصیلی شامل زیرمجموعه‌های متعددی از جمله خودکارآمدی، انگیزه پیشرفت، کاهش اضطراب، برنامه ریزی و غیره است (Tayler, 2000) به نقل از. (Dortaj, 2012)

عملکرد تحصیلی و خلاقیت دانش‌آموزان تحت تأثیر عوامل مختلفی است که اگر این عوامل مورد شناسایی قرار

فراهم آورد تا کودک سهل‌تر و بهتر بتواند پرورش ذهنی پیدا کند و روال عادل و معمولی مدرسه او را بی‌تفاوت و دلسرد نکند. مقطع ابتدایی دوره بسیار مهمی است که باید به شکفتگی و پرورش استعدادهاى کودکان توجه شود تا به تدریج آنها مسیر قطعی ذوق خود را بازیابند که در نتیجه آن اگر دانش‌آموزی مطابق باذوق و استعدادش پرورده شود به حال جامعه سودمندتر بوده و می‌تواند منشأ خدماتی باشد (Cropley, 2003).

از جمله دروسی که در دوره دبستان ارتباط زیادی با خلاقیت دارند، دروس انشاء و هنر است. درس انشاء یکی از مواد مرتبط با ذهنیت، تصویرسازی و صحنه‌آفرینی است. نوشتن در گرو خلاقیت ذهنی و مستلزم تخیل و تفکر و رشد و فهم آدمی است اهمیت آن در برنامه‌های درسی دوره‌های مختلف به قدری است که می‌توان آن را زمینه‌ساز یادگیری خلاق، عادت به تفکر، تأمل و تدبیر دانست (Hemati, 2010). از طریق نوشتن می‌توان ارزش‌ها و اعتقادات را بسط داد، به پرورش ایده‌های جدید کمک کرد و در تحول اجتماع نقش داشت (Farshid neik, 2007) به نقل از (Velayati & Arefi, 2015). ولایتی و عارفی (Velayati & Arefi, 2015) نیز در پژوهش خود بیان کرده‌اند که درس انشا فقط نگارش نیست، بلکه با خلاقیت همبسته شده است و ابزاری برای تفکر و یادگیری است و معلم این درس بیش از دروس دیگر می‌توانند با دانش و ابتکار عمل فرصت‌هایی را برای پرورش خلاقیت دانش‌آموزان فراهم کنند.

آموزش هنر نیز می‌تواند در تمام جنبه‌های تعلیم و تربیت، تقویت قوه تخیل و خلاقیت، آموزش مفاهیم و پر کردن اوقات فراغت تأثیر شگرفی داشته باشد، از این رو باید در فعلیت بخشیدن به قوه‌های هنری کودکان کوشید و اقدامات اساسی به عمل آورد و به‌جای تحمیل معلومات قالب‌ریزی شده توسط دیگران که بجز رکود خلاقیت چیزی ندارد، زمینه لازم جهت افزایش خلاقیت هنری کودکان فراهم آورد (Hossine, 2006). در همین زمینه پژوهشی که با هدف نیازسنجی برنامه درسی دوره پیش‌دبستانی صورت گرفته است نشان داده است که از دیدگاه مدیران و مربیان میزان نیاز برنامه درسی به آموزش هنر و خلاقیت در سطح

2011) اما به نظر می‌رسد که اگر از قصه‌گویی به شیوه غیرمستقیم استفاده شود بتواند بر خلاقیت کودکان تأثیر بیشتری داشته باشد. قصه‌گویی خلاق یک ارتباط دوجانبه و متقابل بین قصه‌گو و شنونده است که قصه‌گو با بهره‌گیری از فنون قصه‌گویی و با تحریک قوه تخیل مخاطبان خویش و تأثیر متقابل، پیام خود را به شکل جدیدتری به شنوندگان انتقال می‌دهد. در این روش نیاز است دانش‌آموز دست به ترکیب آموخته‌ها و رؤیایها بزند. همچنین به ارزش‌یابی مفید بودن یا تناسب داشتن افکار خود با محتوای داستان و کنکاش برای ربط دادن آن افکار پردازد و به دنبال راه‌های نو برای آن باشد (Peter, 2010). از سوی دیگر دانش‌آموز با شنیدن داستان‌ها و قصه‌های ساخته شده توسط همکلاسی‌های خود شیوه‌های تفکر بدیع و خلاق‌تر از تفکر خود را می‌آموزد. (Daykin, McClean & Bunt, 2012)

شیوه دیگری که هماهنگ با قصه‌گویی خلاق می‌تواند بر عملکرد دانش‌آموزان تأثیر داشته باشد و با به‌کارگیری کامل توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یک فکر یا راه‌حل یا مفهوم نو دانش‌آموزان را هدایت کند، نمایش خلاق است. نمایش خلاق تجربه‌ای سازمان‌یافته است که با دقت طراحی می‌شود و به اجرا درمی‌آید و کودکان در این فرایند صحنه، رویداد، مشکل یا واقعه برخاسته از ادبیات کودکان نظیر قصه را با هدایت آموزگار، به شکل جدید خلق و بازآفرینی می‌کنند (Behdad & Zakir shahrak, 2003). هدف اصلی این نمایش‌ها، پرورش است نه نمایش. بازی‌های نمایشی و تئاتر، مورد استقبال کودکان است و نقش مؤثری در رشد تکلم، پرورش اجتماعی و دیگر ابعاد شخصیت کودک ایفا می‌کند. اشتغال به این فعالیت خلاق، علاوه بر پرورش حس زیبایی دوستی و ذوق هنری کودک، نقش مؤثری نیز در رشد شخصیت، شناخت مشکلات و نابسامانی‌های روانی و درمان دارد. (Jafari, 2010)

در مدارس امروز نشانه‌های بسیاری از ذوق خلاقیت و ابتکار کودکان به چشم می‌خورد که ممکن است در داستان‌هایی که می‌گویند، اشعاری که می‌سرایند، نمایشنامه‌هایی که اجرا می‌کنند، تصاویری که می‌کشند، چیزهایی که می‌سازند و همه کارهایشان منعکس باشد. معلم باید به این قبیل موارد توجه داشته باشد و شرایطی

تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت ... / ۱۲۱

نوشتن خلاقانه انگلیسی در تایلند انجام داد. در این مطالعه مهارت نوشتار خلاق انگلیسی قبل و بعد از استفاده از تکنیک بدیعه‌پردازی در دانشجویان مورد مقایسه قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد که میانگین نمرات پس‌آزمون دانشجویان پس از آموزش ۱۹/۵ درصد بیشتر از نمرات پیش‌آزمون بوده است. هویی و لو (Hui & Lau, 2006) به بررسی تأثیر آموزش نمایش در دانش‌آموزان پایه اول تا چهارم در کشور هنگ‌کنگ پرداختند. نتایج به دست آمده نشان داد دانش‌آموزان گروه آزمایش نمرات بالاتری را در آزمون خلاقیت و قصه‌گویی و طراحی نسبت به گروه کنترل به دست آوردند. از سوی دیگر فرا تحلیلی که در سال ۲۰۱۳ انجام شده است، نشان می‌دهد که وجود محیط‌های یادگیری خلاقانه در زمینه آموزش، بر پیشرفت تحصیلی اثربخش است (Davies, et al., 2013).

با توجه به اینکه مطالعات نشان داده‌اند که شیوه‌های آموزش خلاقانه می‌تواند بسیار مؤثر باشد، بازنگری روش‌های آموزش و تدریس بسیار ضروری است (Shirali, Pour, Asadi, Shakouri & Bahrangi, 2012). از سوی دیگر با توجه به تأثیرپذیری خلاقیت و عملکرد تحصیلی از عوامل محیطی و فرهنگی و با عنایت به اینکه آموزش نیز یک فعالیت اکتسابی و فرهنگی است و با توجه به اینکه دانش‌آموزان پایه پنجم تأثیرپذیری زیادی از محیط دارند و معمولاً بر اثر بازیگوشی توجه و علاقه‌ای به درس نمی‌دهند و همین یک ضعف برای آنها به حساب می‌آید، داستان و قصه می‌تواند نقش بسیار مهمی در تکوین شخصیت کودک داشته باشد.

در کشور ایران اولیا و مربیان بیشترین وقت خود را به مسائل آموزشی کودکان اختصاص می‌دهند و دانش‌آموزان نیز در خانه و مدرسه بیشتر اوقات خود را صرف یادگیری‌های غیرفعال کرده، از سختی و خشکی دروس و اضطراب امتحان و نمره رنج می‌برند. بدین ترتیب اغلب اولیا و مربیان از هدف اصلی تعلیم و تربیت که پرورش انسان‌های خلاق، مبتکر و کارآمد است، بازمی‌مانند (AghaAbbasi, 2011). با توجه به اینکه پژوهشی تاکنون به بررسی تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق که دو روش عملی هستند نپرداخته است، لذا محقق بر آن شد که

بالایی قرار دارد (Saadatmand, Liaqhatdar & Sadeghian, 2012). از سوی دیگر یکی از بررسی‌های انجام شده در زمینه آسیب‌شناسی درس هنر نشان داده است که در زمینه بعد طراحی از دیدگاه معلمان یکی از عواملی که بیشترین تأثیر را بر این جنبه دارد انعطاف‌پذیری کم نظام آموزشی برای خلاقیت و نوآوری‌های هنری است (Safari & Nazarzadeh, 2015). لذا به نظر می‌رسد، توجه به خلاقیت و به کارگیری راهبردهایی جهت افزایش آن در زمینه درس هنر می‌توان بسیار کمک‌کننده باشد.

در سال‌های اخیر، پژوهش‌های مختلفی در زمینه به کارگیری روش‌های آموزشی خلاقانه انجام گرفته است از جمله کدخدایی و سلیمانی (Kadkhodai & Solimani, 2015) که در پژوهشی به مقایسه آموزش به روش بدیعه‌پردازی و روش سخنرانی برافزایش خلاقیت دانش‌آموزان پرداختند و به این نتیجه رسیدند که روش بدیعه‌پردازی بر خلاقیت و تمام مؤلفه‌های آن تأثیر بیشتری دارد. همچنین پژوهش دیگری که به مقایسه اثربخشی روش تدریس تفکر استقرایی و روش تدریس کاوشگری بر خلاقیت دانش‌آموزان پرداخت، به این نتیجه دست یافت که روش کاوشگری بر خلاقیت دانش‌آموزان تأثیر بیشتری دارد (Farhadipour, Abbasi, Karimzayi, 2015). همچنین بررسی تحقیقات انجام شده در خارج از کشور در زمینه خلاقیت نشان می‌دهد که خلاقیت و زیرمقیاس‌های آن (سبالی، انعطاف‌پذیری، ابتکار و بسط) تحت تأثیر آموزش و محیط‌های یادگیری افزایش می‌یابد. دائو گاسپار (Gaspar, 2011) در پژوهشی که در کشور رومانی انجام داد به این نتیجه رسید که روش‌های آموزشی خلاق معلمان یکی از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر شکل‌گیری نگرش‌های خلاقانه دانش‌آموزان و در نتیجه شخصیت خلاق است.

اولگار (Ulger, 2015) در پژوهش خود که با هدف بررسی اثربخشی آموزش خلاقیت بر تفکر خلاق و حل مسأله در دانشجویان هنرهای تجسمی کشور ترکیه انجام شد، نشان داد که آموزش خلاقیت بر نمرات تفکر خلاق اثربخش بوده است اما بر حل مسأله تأثیری نداشته است. همچنین تانجیتانونت (Tanjitanont, 2011) پژوهشی با هدف بررسی اثربخشی آموزش بدیعه‌پردازی بر مهارت

شد. آزمون خلاقیت تورنس یکی از پرکاربردترین ابزار موجود برای اندازه‌گیری خلاقیت است که تحول خلاقیت را به‌عنوان یک کنش از کودکی تا نوجوانی مورد مطالعه قرار می‌دهد. تاکنون بیش از دو هزار مقاله چاپ شده است که در آنها آزمون تورنس به‌عنوان ملاک سنجش خلاقیت به کار رفته است و این مطالعات ضرایب پایایی و اعتبار بالایی از این آزمون نشان داده‌اند. در این پژوهش از آزمون خلاقیت تورنس تصویری (فرم B) استفاده شده است که از نظر روایی محتوا مورد تأیید تعدادی از متخصصان تعلیم و تربیت و روانشناسی قرار گرفته است (Rahmati, 1999). این آزمون چهار عامل اصلی خلاقیت یعنی سیالی، ابتکار، انعطاف‌پذیری و بسط را می‌سنجد. در نمونه ایرانی پیرخائفی (۱۳۷۲) ضریب پایایی ۰/۸۰ در فاصله زمانی دو هفته‌ای به شیوه بازآزمایی بر روی چهل و هشت دانش‌آموز در عناصر سیالی ۰/۷۸ در ابتکار ۰/۷۴، در انعطاف‌پذیری ۰/۸۱ و در بسط ۰/۹۰ گزارش نمود. همچنین روایی محتوایی پرسشنامه فوق به تأیید متخصصان روان‌سنجی و روان‌شناسی رسیده است (Pirkhaefi, 1993). به‌منظور اندازه‌گیری ضریب پایایی آزمون خلاقیت پژوهشی بر روی ۳۰ نفر از دانش‌آموزان سال دوم راهنمایی آزمون اجرا شد. سپس پس از دو هفته اجرای مجدد آزمون انجام گرفت ضریب به دست آمده عبارت است از ۰/۸۲ در بخش سیالی، ۰/۸۵ در بخش ابتکار، ۰/۸۸ در بخش انعطاف‌پذیری و ۰/۷۶ در بخش بسط.

پس از اینکه افراد دو گروه آزمایش و کنترل به آزمون خلاقیت پاسخ دادند، برای گروه آزمایش برنامه‌های درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق اجرا شد. فعالیت‌های قصه‌گویی به کار گرفته شده در طی ۱۴ جلسه به شرح زیر است:

جلسه اول: موضوع جلسه جمله‌سازی با کلمات غیرمرتبط بود. به این صورت که روی تابلو یک جدول سه در سه کشیده شد و از دانش‌آموزان خواسته شد هر کلمه‌ای که به ذهنشان می‌رسد را بگویند. سپس آن را داخل جدول نوشته و از دانش‌آموزان خواسته شد که با کلمات ستون اول و دوم و سوم جمله بسازند. به همین ترتیب ردیف اول، دوم و سوم تا آخر ادامه یافت و در پایان از دانش‌آموزان خواسته شد با جملاتی که نوشته‌اند در مدت ۱۰ الی ۱۵ دقیقه

تأثیر آن را بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در دو درس انشاء و هنر مورد بررسی قرار دهد تا نتایج حاصل از آن به مسؤلان کمک کند از روش‌ها و ابزارهای مناسب در جهت فعال کردن دانش‌آموزان در فرایند یادگیری و شکوفایی استعدادهای مختلف آنان از جمله رشد استعداد خلاقیت و عملکرد تحصیلی استفاده کنند.

لذا پژوهش حاضر به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال است که آیا برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی تأثیر دارد؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و به لحاظ روش اجرا یک پژوهش نیمه تجربی از نوع پیش‌آزمون - پس‌آزمون با گروه کنترل است. پیش از ارائه متغیر مستقل از هر دو گروه پیش‌آزمون گرفته شد. گروه آزمایش تحت متغیر مستقل یعنی آموزش گروهی قرار گرفتند و گروه کنترل هیچ نوع آموزشی دریافت نکرده است. پس از اعمال متغیر مستقل در گروه آزمایش از هر گروه پس‌آزمون گرفته شد. جامعه آماری کلیه دانش‌آموزان مقطع پنجم ابتدایی شهرستان نجف‌آباد بود که بر اساس آمار ارائه شده از طرف آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۹۲-۹۱ تعداد آنها ۱۹۳۰ نفر بود که شامل ۷۵ کلاس درس و ۴۰ مدرسه بود. نمونه‌گیری به روش تصادفی - خوشه‌ای تک‌مرحله‌ای انجام گرفت. بدین‌صورت که از بین مدارس یک مدرسه به عنوان نمونه انتخاب شد. از آنجایی که در تحقیقات آزمایشی حجم هر گروه حداقل باید ۱۵ نفر باشد (Borg & Gall, 2009) حجم نمونه ۷۰ دانش‌آموز دختر پایه پنجم مدرسه فوق بود که به‌صورت گزینش تصادفی به دو گروه آزمایش (۳۵ نفر) و گروه کنترل (۳۵ نفر) تقسیم شدند. به‌منظور بررسی عملکرد تحصیلی، معدل نیمسال دانش‌آموزان در دروس انشاء و هنر در نظر گرفته شد. نکته قابل توجه در این است که گروه‌ها از لحاظ میانگین معدل نیمسال قبل توسط آزمون t مورد بررسی قرار گرفتند که نتایج آزمون نشان داد که بین دو گروه تفاوت معناداری وجود ندارد ($p > 0.05$). همچنین جهت بررسی نمرات آزمودنی در متغیر خلاقیت از پرسشنامه خلاقیت تورنس تصویری (فرم B، ۱۹۷۴) استفاده

تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت ... / ۱۲۳

چهاردهم: موضوع این جلسه قصه‌گویی توسط دانش‌آموزان بود. دو نفر از دانش‌آموزان را انتخاب کرده و از نفر اول خواسته شد قصه‌ای را به صورت نیمه‌تمام بیان کند و از نفر دوم خواسته شد قصه را ادامه دهد و این روند ادامه پیدا کند تا قصه به پایان برسد. لازم به ذکر است که فعالیت‌های فوق از سوی ۵ نفر از کارشناسان قصه‌گویی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان شهر نجف آباد و اصفهان به تأیید رسیده و روایی فعالیت‌های فوق از سوی ایشان مورد تأیید است.

مراحل آموزش نمایش خلاق در طی ۵ جلسه به شرح زیر انجام شد:

- ۱- یک قصه مناسب برای نمایش خلاق انتخاب شد و برای کلاس بازگو گردید.
- ۲- طرح اصلی با کمک کلاس به مراحل و صحنه‌های مختلف تقسیم شد تا قابل اجرا باشد و مراحل و صحنه‌ها بر روی تابلو یادداشت شد.
- ۳- از روی یادداشت‌های تابلو یک یا چند صحنه برای اجرا انتخاب شد.
- ۴- صحنه یا صحنه‌های انتخاب شده، به مراحل جزئی تقسیم گشت.
- ۵- در مورد صحنه یا صحنه‌ها، وضع ظاهری صحنه، انگیزه‌ها، شخصیت پردازی، زمان، ساخت ظاهری شخصیت‌ها و غیره بحث شد و به آزمودنی‌ها کمک شد تا بتوانند از شخصیت‌ها با توجه به اعمال و اینکه کاری را چگونه و چرا انجام داده‌اند یک تصویر ذهنی بسازند.
- ۶- بازیگران انتخاب شدند و آنها برای برنامه ریزی درباره جزئیات اجرای کار در زمان نمایش آزاد گذاشته شدند.
- ۷- توجه سایر دانش‌آموزان به این نکته که ممکن است تکرار بخشی از نمایش بر عهده آنها باشد، جلب شد.
- ۸- از تماشاگران خواسته شد که برای پیدا کردن پنج نکته موردعلاقه و پنج نکته‌ای که بعداً باید اصلاح شود نمایش را به‌دقت تماشا کنند.
- ۹- با یک علامت از قبل تعیین شده آغاز نمایش اعلام شد و اجازه داده شد تا آخر ادامه پیدا کند.
- ۱۰- اجازه داده شد بازیگران به جمع بپیوندند و همگی به ارزیابی بند ۸ بپردازند.
- ۱۱- پس از انتخاب بازیگران جدید و راهنمایی دانش‌آموزان دیگر که بر اساس بند ۸ صورت گرفت صحنه تکرار شد.
- ۱۲- برنامه ارزیابی شد و اگر فرصت لازم وجود داشت اجازه داده می‌شد بازیگران جدیدی انتخاب شوند و بار دیگر نمایش را اجرا کنند.

قصه‌ای کوتاه بنویسند. جلسه دوم: از اولین دانش‌آموز خواسته شد یک کلمه را بیان کند مثلاً کلمه مادر. بعد از آزمودنی بعدی خواسته شد با آخرین حرف کلمه مادر کلمه‌ای جدید بسازد تا آخرین دانش‌آموز. بعد از نوشتن کلمات روی تابلو از دانش‌آموزان خواسته شد قصه‌ای کوتاه بسازند که کلمات روی تابلو در آن قرار گیرد. جلسه سوم: یک قصه قدیمی از طرف محقق بیان شد و بعد از آن سعی شد به قصه‌ای جدید با در نظر گرفتن تحولات موجود و تغییرات در آینده تبدیل شود. جلسه چهارم: یک جمله از طرف محقق بیان شد و از دانش‌آموزان خواسته شد آن را ادامه دهند و قصه جدیدی بسازند. جلسه پنجم: محقق قصه‌ای بیان کرده و از دانش‌آموزان خواسته شد که خود را به‌جای قهرمان قصه بگذارند و قصه جدیدی بسازند.

جلسه ششم: دو قصه کوتاه از طرف محقق بیان شد و از دانش‌آموزان خواسته شد که این دو قصه را ترکیب و قصه‌ای جدید بسازند. جلسه هفتم: یک قصه ناتمام از طرف محقق بیان شد. سپس از دانش‌آموزان خواسته شد آن را کامل کرده و در ادامه یک قصه جدید بسازند. جلسه هشتم: یک قصه کوتاه از طرف محقق بیان شد و از دانش‌آموزان خواسته شد که اسمی دیگر برای قصه انتخاب کنند و پایان قصه را با نظر خودشان به پایان برسانند. جلسه نهم: بیان یک قصه با استفاده از صدای قهرمانان قصه بود. به این صورت که قصه‌ای از طرف محقق بیان شد (مثلاً به‌جای مار صدای فیش فیش آن را درآوردند). بعد از بیان چند صدا از قهرمانان قصه و آشنا شدن دانش‌آموزان، از آنها خواسته شد که در مدت ۱۰ الی ۱۵ دقیقه قصه را با صدای مختلف ادامه دهند و قصه‌ای جدید بسازند. جلسه دهم: بیان یک قصه از طرف محقق و از دانش‌آموزان خواسته شد که یک نقاشی بر اساس آن بکشند. جلسه یازدهم: نشان دادن چند تصویر به دانش‌آموزان و از آنها خواسته شد قصه‌ای بر اساس برداشت خود از تصاویر بسازند. جلسه دوازدهم: نشان دادن یک شیء به دانش‌آموزان مثلاً کفش و از آنها خواسته شد که قصه‌ای بسازند که کفش قهرمان آن باشد. جلسه سیزدهم: یک مفهوم آموزشی مثلاً ذره‌بین توسط محقق به دانش‌آموزان بیان می‌شود و از آنها خواسته می‌شود که کاربرد علمی و آموزشی آن را در قصه‌ای بیان کنند. جلسه

گروه آزمایش در تمام متغیرها نسبت به گروه کنترل افزایش داشته است. به منظور مقایسه نمرات میانگین دو گروه آزمایش و کنترل از آزمون تحلیل کوواریانس استفاده شد. در ابتدا پیش‌فرض‌های لازم برای تحلیل کوواریانس که شامل نرمال بودن داده‌ها و همگنی واریانس‌ها است به ترتیب توسط آزمون‌های کولموگوروف - اسمیرنوف و لوین مورد بررسی قرار گرفت که نتایج نشان‌دهنده عدم تخطی از پیش‌فرض‌ها بود ($P > 0/05$).

فرضیه اول: برنامه‌های درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد.

نتایج جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که تفاوت بین دو گروه آموزش و کنترل از نظر عملکرد تحصیلی معنادار است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش باعث افزایش عملکرد تحصیلی شده است.

۲ - فرضیه دوم: برنامه‌های درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر نمره سیالی خلاقیت تأثیر دارد.

بعد از ارائه فعالیت‌های موردنظر به دانش‌آموزان آزمون‌های تصویری تورنس مجدداً در قالب پس‌آزمون در هر گروه اجرا شد و در اواخر خرداد با مراجعه به دبستان نمرات درس هنر و انشا دانش‌آموزان در نیمسال دوم یادداشت گردید.

به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ و روش‌های آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف استاندارد و در آمار استنباطی جهت تحلیل داده‌ها، از آزمون کولموگوروف - اسمیرنوف و لوین جهت بررسی پیش‌فرض‌ها و تحلیل کوواریانس به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در جدول شماره ۱ شاخص‌های توصیفی مربوط به نمرات پیش‌آزمون و پس‌آزمون متغیرهای پژوهش در دو گروه آزمایش و کنترل ارائه شده است.

همان‌گونه که جدول شماره ۱ نشان می‌دهد نمرات

جدول ۱ - میانگین و انحراف معیار متغیرها به تفکیک گروه آزمایش و کنترل

پس‌آزمون		پیش‌آزمون			
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین		
۴/۳۸	۳۴/۳۷	۷/۹۷	۳۱/۵۴	آزمایش	نمره بسط
۶/۱۲۶	۲۸	۱۸/۴۵	۲۸/۴۲	کنترل	
۳/۵۵	۲۹/۴۲	۴/۵۸	۲۱/۴۲	آزمایش	نمره ابتکار
۳/۳۷	۲۱/۱۱	۴/۶۶	۲۰/۲	کنترل	
۱۶/۴۹	۶۹/۹۷	۱۰/۲۸	۲۳/۸۲	آزمایش	انعطاف‌پذیری
۹/۷۷	۲۵/۰۲	۱۱/۴۳	۲۴/۰۲	کنترل	
۴۰/۷۸	۸۸/۳۹	۳۴/۳۶	۸۴/۳۱	آزمایش	نمره سیالی
۳۰/۹۸	۸۶/۲۲	۳۱/۳۹	۷۴/۹۹	کنترل	
۱۴/۸۱	۵۴/۷۶	۱۲/۳۷	۴۰/۰۹	آزمایش	عملکرد تحصیلی
۱۱/۰۷	۵۲/۸۳	۱۴/۰۳	۴۳/۱۰	کنترل	

تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت ... / ۱۲۵

شده است. نتایج جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که تفاوت بین دو گروه آموزش و کنترل از نظر نمره سیالی معنادار است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش باعث افزایش نمره سیالی شده است.

فرضیه سوم: برنامه‌های درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر نمره بسط خلاقیت تأثیر دارد. نتایج جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که تفاوت بین دو گروه آموزش و کنترل از نظر نمره بسط معنادار است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش باعث افزایش نمره بسط شده است.

فرضیه پنجم: برنامه‌های درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر نمره انعطاف‌پذیری خلاقیت تأثیر دارد.

فرضیه چهارم: برنامه‌های درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر نمره ابتکار خلاقیت تأثیر دارد. نتایج جدول شماره ۵ نشان می‌دهد که تفاوت بین دو گروه آموزش و کنترل از نظر نمره ابتکار معنادار است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش باعث افزایش نمره ابتکار شده است.

جدول ۲ - نتایج تحلیل کوواریانس تأثیر آموزش بر عملکرد تحصیلی گروه آزمایش

متغیرها	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری (P)	میزان تأثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	۱	۲۵۳۵۶/۸۶	۱۱۳/۸۴	۰/۰۰۰۱	۰/۸۶	۱
پس‌آزمون	۱	۱۸۶۵۹/۰۲۹	۹۱/۱۵۸	۰/۰۰۰۱	۰/۵۷۳	۱

جدول ۳ - نتایج تحلیل کوواریانس تأثیر آموزش بر نمره سیالی گروه آزمایش

متغیرها	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری (P)	میزان تأثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	۱	۴۱۷۰۴۴/۸۵	۳۱۷/۷۷	۰/۰۰۰۱	۰/۹۵۹	۱
پس‌آزمون	۱	۲۳۶۴/۰۸	۲۸/۳۱	۰/۰۰۰۱	۰/۵۷۰	۱

جدول ۴ - نتایج تحلیل کوواریانس تأثیر آموزش بر نمره بسط گروه آزمایش

متغیرها	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری (P)	میزان تأثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	۱	۴۳۶۵۶/۰۱	۳۲۲/۷۶۵	۰/۰۰۰۱	۰/۸۴۲	۱
پس‌آزمون	۱	۷۸۷/۳۱۴	۵/۸۲۴	۰/۰۱۹	۲/۰۲۴	۰/۶۶۲

جدول ۵ - نتایج تحلیل کوواریانس تأثیر آموزش بر نمره ابتکار گروه آزمایش

متغیرها	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری (P)	میزان تأثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	۱	۱۸۵۸۴/۲	۶۹۲/۱	۰/۰۰۰۱	۰/۹۸۳	۱
پس‌آزمون	۱	۱۹۲/۴۲	۴/۳۶	۰/۰۰۰۱	۰/۳۶۹	۱

جدول ۶ - نتایج تحلیل کوواریانس تأثیر آموزش بر نمره انعطاف‌پذیری گروه آزمایش

متغیرها	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری (P)	میزان تأثیر	توان آماری
پیش‌آزمون	۱	۳۸۱۱۰/۳	۱۶۸/۴۷	۰/۰۰۰۱	۰/۹۳۷	۱
پس‌آزمون	۱	۴۲۸۰/۵	۲۰/۶۷	۰/۰۰۰۱	۰/۶۲۵	۱

فرضیه‌های دوم تا پنجم مبنی بر این بودند که اجرای برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر نمرات سیالی، بسط، ابتکار و انعطاف‌پذیری خلاقیت تأثیر دارد. نتایج نشان می‌دهد که تفاوت بین دو گروه آموزش و کنترل از نظر تمام زیر مقیاس‌ها معنادار است لذا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق باعث افزایش نمرات تمامی زیر مقیاس‌ها شده است. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش‌های روجاس، مازون، فرناندز و وکریف (Rojas- Darummaond, Mazaon, Fernandez & Wegerif, 2006)، راس (Russ, 1996)، بروکو (Berruco, 2012)، رادبخش (Radbakhsh, 2013)، میرصادقی (Mirsadeghi, 2006) و رحمتی (Rahmati, 1999)، همسو است.

در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت دانش‌آموز هنگام انجام قصه‌گویی و نمایش خلاق با موضوعات متعدد روبه‌رو می‌شود و از طرفی چون کنترل اجرا را در دست دارند تلاش می‌کنند که راه‌های تازه بیافرینند و ایده خود را به مرحله عمل درآورند. با انجام این کارها در واقع به افزایش

نتایج جدول شماره ۶ نشان می‌دهد که تفاوت بین دو گروه آموزش و کنترل از نظر نمره انعطاف‌پذیری معنادار است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش باعث افزایش نمره انعطاف‌پذیری شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

فرضیه اول مبنی بر این بود که برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی تأثیر دارد. نتایج نشان داد که تفاوت بین دو گروه آموزش و کنترل از نظر عملکرد تحصیلی معنادار است لذا می‌توان نتیجه گرفت که آموزش برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق باعث افزایش عملکرد تحصیلی شده است. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش بنگاتو (Benghetto, 2007)، آیدین و یرین (Aydin & Yerin, 1994)، تبریزی و وطن‌خواه (Tabrizi and Vatankhah, 2008)، زارعی‌زوارکی (Zarei zavaraki, 2012)، میرصادقی (MirSadeghi, 2006)، همسو است. نتایج این مطالعات بیانگر تأثیر روش‌های خلاقانه بر رشد عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان است.

تأثیر برنامه درسی قصه‌گویی و نمایش خلاق بر خلاقیت ... / ۱۲۷

توجه نمود. همچنین در این مطالعه پیگیری صورت نگرفته و لذا باید درباره گستره تعمیم نتایج از نظر زمان احتیاط نمود.

منابع

Agha Abbasi, Y. (2011). *Creative Drama: Storytelling and children's theater*. Tehran: Ghatre Publication. [Persian]

Asadi M, Shiralipur A, Behrangi M. (2012). What is all this fuss about teaching models? *Research in Curriculum Planning*, 2 (7): 73-83. [Persian]

Aydin, G. & Yerin, O. (1994). The effect of a story-based cognitive behavior modification procedure on reducing children's test anxiety before and after cancellation of an important examination international, *Journal for the advancement of counseling*, 17(2), 199-161.

Behdad, B. & Zakir Shahrak, M. (2003). *Creative Drama, Children's Book of the Month*. Azarmah Publication. [Persian]

Benghetto, R. A. (2007). Does creativity have a place in classroom discussion? prospective teacher's response preferences. *Thinking skills and creativity*, 2(1): 1-9.

Berrueco, L. (2012). Effects of a play program on creative thinking of preschool children. *Spanish Journal of Psychology*, 14(2), 608-18.

Cropley, A.J. (2003). *Creativity in education and learning: a guide for teachers and educators*. New York: Rutledge.

Chambers, D.W. (2009). *Storytelling and creative drama*. (Translation by Soraya Ghezal Ayagh & Shahnaz Khanlou). Tehran: University Publication Centre.

Darzi Ramandi, H. Assare, A & Jarrareh, J. (2014). The Effect of Innovation Teaching Method on Creativity and Academic Achievement in social Teaching lessen. *Research in Curriculum planning Journal*, 11(42), 68 -79. [Persian]

Dău-Gaşpar, O. (2011). The Teacher's Creative Attitudes—An Influence Factor of the Students' Creative Attitudes. *International*

عامل ابتکار و خلاقیت خود دست می‌زند. آنها با سرگرم شدن می‌توانند قوه خلاقیت خود را رشد دهند و از آنجایی که موضوعات مطرح شده انعطاف‌پذیر بوده و از ساخت مشخصی برخوردار نیستند، شرایط لازم برای افزایش خلاقیت دانش‌آموزان فراهم آورده و بر میزان توانمندی آنها در دروس انشا و هنر می‌افزایند. همان‌گونه که تحقیقات نشان داده‌اند رشد خلاقیت و بهبود عملکرد تحصیلی نیازمند محیط مناسب است. دانش‌آموزان زمان زیادی از طول روز را در مدارس می‌گذرانند از اینرو برنامه‌های درسی که جهت آموزش آنها مورد استفاده قرار می‌گیرد بسیار نقش مؤثری را خواهند داشت. در نتیجه ایجاد شرایط و فضایی که بتوان با شیوه جدیدی به ارائه دروس پرداخت از جمله قصه‌گویی و نمایش خلاق می‌تواند کمک کننده باشد. با این شیوه دانش‌آموزان شیوه تفکر قبلی را کنار گذاشته و می‌توانند به شیوه‌ای نو به تفکر بپردازند که نتیجه آن ظهور ایده‌های نو و مبتکرانه است. در واقع این شیوه به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا از پاسخ‌های کلیشه‌ای و تفکر قالبی دور شده و با نگاهی جدید در دروس انشاء و هنر به آفرینشی جدید دست بزنند.

در مجموع نتیجه به دست آمده بیانگر این مطلب هست که خلاقیت می‌تواند با آموزش رشد یابد. به همین دلیل نظام‌های آموزشی باید به تعلیم و تربیت افراد خلاق مخصوصاً در مقاطع پایین‌تر (دبستان) اهمیت خاصی قائل شوند. در نتیجه با توجه به اهمیت فعالیت‌هایی نظیر قصه‌گویی و نمایش خلاق و تأثیر آن بر رشد خلاقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی پیشنهاد می‌شود برنامه ریزان درسی در طراحی برنامه‌های درسی مقطع ابتدایی و معلمان در اجرای برنامه‌های فوق از فعالیت‌های قصه‌گویی و نمایش خلاق بهره گیرند و با تشکیل گروه‌های قصه‌گویی و اجرای نمایش به شکل خلاق در مدارس توسط معلمان با بهره‌گیری از وجود مربیان کانون پرورش فکری کودکان به‌منظور ارائه نمایش‌های مطلوب و مؤثر بپردازند.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر که باید در نظر گرفته شود این است که این تحقیق در شهر نجف‌آباد انجام شده و در تعمیم آن بایستی به تشابه فرهنگی، علمی و اجتماعی

- Jafari, M (2010). The Effect of Creative Drama on behavior of Preschooler. *Journal of Innovation and Creativity in Human Science*. 1 (1). 111-99. [Persian]
- Khadkhodae M, Soleimani A. (2015). Comparing the Effect of Synectics and Lecturing Teaching Methods on Increasing the Creativity of the Third Grade of Elementary School students (considering Zarinshahr School girls and School boys). *Research in Curriculum Planning*. 2 (18):119-130. [Persian]
- Manteghi, M. (2011). Investigating the phenomenon of creativity in Primary school textbooks. Master of Science Thesis, Tehran University. [Persian]
- MC Adam, R. (2011). Transitioning towards creativity and innovation measurement in SMEs. *Creativity and innovation management*, 13(2), 126-139.
- Mehr Mohammadi, M. (2010). Curriculum theories, Approaches and perspectives. Tehran: Samt Publication. Fourth Edition. [Persian]
- MirSadeghi, J. (2006). Artistic effect on increase Elementary children's creativity. Tehran: Alame' Tabatabai University. [Persian]
- Peter, B. (2010). A short-term longitudinal study of children's playground games in primary school: Implication's for adjustment to school and social adjustment in the USA and the UK. *Social Development*, 13(1): 107-123.
- Pirkhaef, A (1993). Relationship between intelligence and creativity of the secondary grade highschool students in Tehran. MA Thesis. Allame Tabatabaei University. [Persian]
- Radbakhsh, N. (2013). Comparing the effectiveness of play and storytelling on increasing children' creativity. *Journal of innovation & creativity in human science*. 2(4): 177-195. [Persian]
- Rahmati, Z. (1999). Evaluation of children's creative art entertainment. Master of Science Thesis, Tehran: Tarbait Modares University. [Persian]
- Raymond, S. (2010). *Digital Storytelling in the Classroom: New Media Pathways to Literacy*, Conference on the future of education, Florence, Italy.
- Davies, D., Jindal-Snape, D., Collier, C., Digby, R., Hay, P., & Howe, A. (2013). Creative learning environments in education—A systematic literature review. *Thinking Skills and Creativity*, 8, 80-91.
- Daykin, N., McClean, S, & Bunt, L. (2012). Creativity, identity and healing: participants accounts of music therapy in cancer care, *Health*, 11(3), 349 – 370.
- Dortaj, F. (2012). *Psychology of Learning*. Tehran: Alama Tabatabaei University. [Persian]
- Farhadipour M, Abbasi E, Karimzayi S. (2015). The comparison of the effectiveness of deductive thinking teaching method and exploring teaching methods on the creativity of the fifth grade elementary school students. *Research in Curriculum Planning*. 2(19): 10-21. [Persian]
- Gall, M., Borg, W. & Gall, J. (2009). *Qualitative and quantitative research methods in education and psychology* (Translation by Ahmad Reza Nasr, et al.). Tehran: Beheshti University.
- Haart, K. (2007). *Crash course in storytelling*, Westport: Libraries Unlimited.
- Hajizade, H. & Karami, M. (2014). The Analysis of the Intended and Implemented Curriculum in junior high school (According to UNESCO elements in Peace Education). *Research in Curriculum planning Journal*, vol,11, No15(42), pp68-79. [Persian]
- Hasanpour, SH. & Najafi Hassanabadi, N. (2012). *Intelligence and Creativity*. Ghom: Kaaba' del Publications. [Persian]
- Hemati, E. (2010). *Child, Story and drama* (Ways of creation child's Story and drama). Arak: Islamic Azad University Publication. [Persian]
- Hui, A., & Lau, S. (2006). Drama education: A touch of the creative mind and communicative-expressive ability of elementary school children in Hong Kong. *Thinking skills and creativity*, 1(1), 34-40.
- Hosseini, A.S. (2006). Hemispheres of the brain involved in creativity. *Journal of Creativity and Innovation*. 13(14):20-26. [Persian]

Learning, and Creativity: Computers and Composition Press.

Rojas- Darummaond, S., Mazaon, N, Fernandez, M., & Wegerif, R. (2006). Explicit reasoning creativity and co-construction in Primary school children's collaborative activities, thinking skills and creativity, 1: 84-94.

Russ, S.W. (1996). Development of creative processes in children. In: Runco, M.A. (Ed.) Creativity from Childhood through Adulthood: The Developmental Issues (New Directions for Child Development). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Saadatmand, Z. Liaqhatdar M.J. & Sadeghian, Z. (2012). Preschool curriculum assessment under the supervision of education organization from the viewpoints of principals and educators of Isfahan. Research in Curriculum Planning. 2 (8):132-145. [Persian]

Safari E, Nazarzadeh Zare M. (2014). The study of the Pathology of Art Book in the Aspects of Design, Implementation, and Evaluation. Research in Curriculum Planning. 2 (16):84-94. [Persian]

Tabrizi, Gh. & Vatankhah, M. (2008). Intelligence and creativity in children. Mashhad: Siyanat Publication. [Persian]

Tanjitanont, P (2011). Using Synectic: Technique for Developing Creative. English Writing Proficiency. 1st symposium on Hands-on Research and. Development. Chiang Mai: Thailand.

Ulger, K. (2015). The creative training in the visual arts education. Thinking Skills and Creativity. In Press.

Velayati, N. & Arefi, M. (2015). Junior high school students' and teachers' points of view on composition course. Research in Curriculum Planning. 2 (18): 64-78. [Persian]

Zarei Zavaraki, A. (2012). Fostering creativity enjoying teaching methods synectics in English course. Journal of innovation & creativity in human science, 4(1): 65-83. [Persian]